

בס"ד. שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. דובר אודות דברי הגמרא¹ "מאי חנוכה", "על איזה נס קבעוה" — על נס פך השמן, הצלה רוחנית, ואילו הנס דנצחון המלחמה (שנתבאר בפרטיות בנוסח ד"על הנסים"²), הצלה גשמית³, לא נזכר כלל, אפילו לא בדרך טפל (ונזכר רק עצם הנצחון ורק בתור הקדמה וקביעות הזמן — "וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו כו"⁴), אף שההצלה הרוחנית באה רק ע"י ולאחרי ההצלה הגשמית⁴ — כי, כאשר ישנו הנס הרוחני (שמתבטא בענין האור שהוא הנברא הכי רוחני⁵),

(1) שבת כא, ב ובפרש"י.

(2) שיסודו ומקורו במסכת סופרים (פ"כ ה"ח), ונקבע ונתקבל בכל ישראל לאמרו בברכת הודאה — בגי' ברכות אחרונות, שבהם אין היחיד מוסיף בתפלתו כמו בברכות המאמציות (שו"ע אדה"ז או"ח סקי"ב. וש"ג), שבזה מודגש שיש בזה העילוי והחשיבות של תפלת הרבים.

(3) ואף שמלחמת היונים היתה מלחמה רוחנית כנגד דת ישראל, "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", ובגלל זה יצאו למלחמה מתוך מס"ג, ולכן ה' הנס ד"מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כו" — הרי לאחרי וכתוצאה מהסיבה הרוחנית היתה גם מלחמה גשמית, כך, שנס ההצלה הוא גם הצלה גשמית (ראה גם לקו"ש ח"י ע' 144 הערה 18); ואילו נס השמן הוא רק הצלה רוחנית.

וזהו גם הטעם לפרטי החילוקים בין נס פך השמן (נס רוחני) לנס נצחון המלחמה (נס גשמי) בכל ג' הענינים דעולם שנה ונפש: בנפש — הדלקת המנורה היתה ע"י כהן גדול דוקא, שהוא היותר נעלה ומקודש מכל ה"עשרה יוחסין" שבישראל (ראה גם חדא"ג מהרש"א לקידושין סט, א), כמ"ש (דברי הימים-א כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", ואילו המלחמה היתה ע"י כל בני

[ההתחלה היתה אמנם ע"י מתתיהו בן יוחנן כה"ג, שעורר את בני"י והדליק אצלם את אש המס"ג באמרו "מי לה' אלי", אבל לאח"כ היתה המלחמה בפועל לא רק ע"י מתתיהו ובניו (כהנים), אלא גם ע"י כל בני"י (לויים וישראלים, ועד כל אשר בשם ישראל יכונה)]; בעולם — שהדלקת המנורה היתה בביהמ"ק דוקא, לא בחצר או בעזרה, אלא בהיכל — בפנים דוקא, ואילו המלחמה היתה מחוץ לביהמ"ק; ובשנה (זמן) — שהדלקת המנורה שיש בה ענין רוחני מיוחד, יש לה זמן מיוחד — בין הערביים*, ואילו נצחון המלחמה שאין בו ענין רוחני מיוחד, אין לו זמן מיוחד, אלא שייך לכל שמונת ימי חנוכה.

(4) ראה שיחת ש"פ וישב, ערב חנוכה בתחלתה (לעיל ע' 296 ואילך). וש"ג.
(5) וע"ד המעלה ד"מראה" גם לגבי "קול" ו"ריח". — ולהעיר גם מהחילוק ע"פ

(* וגם להדעות שנו שכתבה בבוקר חזון ומדליקו (ראה בארוכה "רשימת המנורה" ע' כה ואילך. וש"ג) — הרי כאן מדובר אודות ההדלקה שעל ידה ה' חיינו המנורה, ולכו"ע "אין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרות" בין הערביים" (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"א).

אזי הנס הגשמי אינו תופס מקום. זוהי הוראה⁶ ונתינת כח בעבודה, שאף שנעשית ע"י עניני הגוף דוקא, מ"מ יאיר אור הנשמה עד שעניני הגוף לא יהיו תופסים מקום — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁷ בלקו"ש חכ"ה ע' 235 ואילך.

ב. ועפ"ז יש לבאר מ"ש בתניא⁸ "ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה כו" — דלכאורה אינו מובן: כיון שנפש האלקית היא שלא בערך כלל לנפש הבהמית, הול"ל "ועוד נפש כו", וכיו"ב, ולמה נאמר "ונפש השנית", שמורה על הקשר והשייכות עם נפש הבהמית (הראשונה)?

ואף שישנו הביאור שנה"א נקראת "נפש השנית" בגלל שנכנסת לאדם משך זמן לאחרי נפש הבהמית⁹ — הרי, לאמיתו של דבר, אצל בני נוגעת הקדימה בתוכן יותר מאשר הקדימה בזמן, ואם מצד תוכן הענין קודמת נה"א, אין לקרותה בשם "נפש השנית" בגלל שהיא מאוחרת בזמן.

אך הענין הוא — שנה"א היא "נפש השנית" (שנית לנה"ב) גם מצד תוכן הענין, כיון שכל מציאותה של נה"א למטה היא רק בגלל נה"ב, ולולי נה"ב, לא היתה נה"א יורדת למטה להתלבש בגוף, אלא היתה נשארת למעלה כפי שהיא מושרשת בעצמותו ית', כידוע¹⁰ שהנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל (ויתירה מזה, שאפילו בהיותה למטה מלוכשת בגוף שנמצא במעמד ומצב של חטא, אין זה שייך כלל לנשמה, ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית'¹¹), ולא ירדה למטה אלא כדי לתקן את נה"ב והגוף וחלקו בעולם, ולכן ניתנה גם התורה למטה דוקא, במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם¹², ששם צריך לפעול היציאה ממאסר הגוף ונה"ב.

אמנם, אף שנה"א היא "נפש השנית", כיון שבאה למטה רק בעקבות נה"ב — הרי הכוונה היא שנה"א תברר את נה"ב, ותפעל שגם

ע"פ דברי הרמב"ן (ר"פ בהעלותך) שניות חנוכה אין בטלין לעולם.

(7) בשילוב שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה תשל"ד.

(8) רפ"ב.

(9) ראה מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא שם (ע' לד).

(10) שם פל"ז (מח, ב).

(11) שם ספכ"ד.

(12) שבת פח, סע"ב ואילך.

קבלה (ראה ע"ה שער (אח"פ) ד) בין אוזן חוטם ופה, בחי' ז"א בינה ומלכות, לעיניים, בחי' חכמה, וכמבואר בתניא אגה"ק (סי"ד) ש"הענינים הם כינויים להמשכת והארת אור החכמה, שלכן נקראו חכמים עיני העדה". והרי חכמה שייכת לענין האור, כמ"ש (קהלת ב, יג) "יש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך".

(6) הוראה נצחית, ככל עניני התורה שהם נצחיים, ומודגש ביותר בנוגע לנרות חנוכה,

אצל נה"ב תהי' הרוחניות עיקר והגשמיות טפל, ועד שלא תהי' להגשמיות תפיסת מקום כלל, אפילו לא בדרך טפל [וע"ד מ"ש¹³ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", שהעשי' הגשמית אינה אלא דבר הטפל לברכת ה'], כיון שאינה ענין בפני עצמו, אלא כל מציאותה אינה אלא "כלי" להרוחניות — כפי שלמדים מקביעת היו"ט דחנוכה על נס פך השמן, מבלי להזכיר הנס דנצחון המלחמה, כיון שהנס הגשמי אינו תופס מקום לגבי הנס הרוחני, אפילו לא בדרך טפל.

ג. ויש להוסיף בהלימוד מקביעת היו"ט דחנוכה על נס פך השמן בנוגע להעדר תפיסת מקום של הגשמיות לגבי הרוחניות. ובהקדמה:

כאשר יש תפיסת מקום לגשמיות כדבר טפל ומועט עכ"פ — הרי אי אפשר למדוד בדיוק את מדת המיעוט והטפלות, כך, שבתחילה יהי' אחוז אחד לגבי תשעים ותשע, ואח"כ שתי אחוזים לגבי תשעים ושמונה, וכן הלאה, ועד שיגיע למעמד ומצב שהחילוק יהי' כחוט השערה בלבד, ואז יהי' צורך בסייעתא דשמיא שלא יהי' רובו רע. ובלשון הכתוב¹⁴: "מושכי העון כחבלי השוא (בתחילה כחבלי השוא, דבר שאין בו ממש, כחוט של קורי עכביש, ואח"כ מתגבר והולך עד שנעשה) וכעבות העגלה גו'". וזהו גם החסרון שבענין ה"פשרה" (ששייכת רק בענינים שבין אדם לחבירו, ורק קודם פסק הדין, אבל לאחר שנגמר הדין "אסור לבצוע... אלא יקוב הדין את ההר")¹⁵ — שאין זה דבר בריא, אלא דבר חולני ("א קראנקע זאך"), כיון שזהו היפך האמת, אשר, "ה' אלקים אמת הוא אלקים חיים"¹⁶, וכאשר סוטים מהאמת אפילו כחוט השערה, הרי זה כבר שקר.

ולכן הנה גם בנדו"ד, לא די בכך שהגשמי יהי' דבר טפל לגבי הרוחני, אלא צ"ל באופן של העדר תפיסת מקום לגמרי — שלא יפקד ולא יזכר ולא יקרא בשם כלל.

ועוד זאת, שענין זה נוגע מיד בהתחלת העבודה:

גם כאשר מתעסקים עם יהודי שצריך לפעול עליו שלא לעבור עבירה, להיותו עדיין במעמד ומצב שאינו שייך כלל אל הרוחניות — הנה גם הוא צריך לדעת מיד את האמת, ללא פשרות, שענין הגשמיות אינו נחשב ואינו תופס מקום כלל לגבי הרוחניות.

13) פ' ראה טו, יח. וראה לקו"ש חל"א נב, א.

ס"ע 172 ואילך. וש"נ. 15) סנהדרין ו, ריש ע"ב.

14) ישע"י ה, יח (ובפרש"י). וראה סוכה 16) ירמי' יו"ד, יו"ד.

וע"ד משנת"ל¹⁷ בנוגע להפצת המעיינות חוצה, שצריך להביא ל"חוצה" את ה"מעייין" עצמו: כאשר מדובר אודות "חוצה", הנה לכאורה די בכך שיתחילו עם "מעט מים"¹⁸, ומהו ההכרח להתחיל מיד עם ה"מעייין" עצמו? אך הענין הוא — שכאשר ההתחלה היא עם מי המעיין בלבד, הרי זה כמו "פשרה", שהיא היפך האמת (כנ"ל), ולכן בהכרח להתחיל מיד עם המעיין עצמו, להביאו גם ל"חוצה".

ד. ויתירה מזה לומדים מהיו"ט דחנוכה:

לא די בכך שענין הגשמיות אינו תופס מקום כלל לגבי ענין הרוחניות, אלא יש צורך לפעול שהגשמיות גופא תהי' חדורה בענין הרוחניות, להיותו כמו שמן שמפעפע בכל דבר¹⁹, היינו, שפועל בכל דבר שיהי' בו ענין של שמנונית.

וענין זה למדים מכללות הענין דהדלקת המנורה בביהמ"ק, שע"ז היתה אורה יוצאה לכל העולם²⁰, ע"י "חלוני שקופים אטומים"²¹, כך, שהעולם כולו נעשה מציאות של אור.

וענין זה מודגש יותר בנרות חנוכה — ש"מצותה משתשקע החמה", ו"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"¹, היינו, שצריך לפעול שגם החוץ והחושי יהי' מציאות של אור.

* * *

ה. בהאמור לעיל (ס"ג) שמיד בהתחלת העבודה צריכים לפעול שענין הגשמיות לא יהי' תופס מקום לגבי הרוחניות — יכול מישהו לשאול: הא מנלן?!

ומה שנתבאר לעיל אודות הלימוד מהיו"ט דחנוכה — טוען הוא, שמעולם לא ראה בעצמו את הנס דחנוכה, ולא עוד אלא שנמצא במעמד ומצב ד"תשקע החמה", וא"כ, איך שייך שענין הגשמיות לא יהי' תופס מקום אצלו?

ו. ויובן ממה שמצינו דוגמת זה גם בנוגע לחכמות חיצוניות — שזהו כללות הענין דחכמת יון, שהיא המנגד לחכמה דקדושה, שזהו

(17) שיחת י"ט כסלו סכ"ח (לעיל ע' סק"ה ס"ה).
 (20) ראה ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה.
 (18) וירא יח, ד. וראה תו"מ — רשימת ועוד.
 (21) מלכים"א ו, ד ובפרש"י. וראה מנחות היומן ס"ע שיד. וש"נ.
 (19) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יו"ד פו, ב ובפרש"י.

ש"טמאו כל השמנים של בחי' חכמה דקדושה, שרצו להשכיחם תורתך כו"י²²:

ובהקדמה — שגם חכמות חיצוניות, שנפלו בשבירת הכלים מבחי' אחוריים של חכמה דקדושה²³, הנה מצד הניצוצים כו' נשאר בהם קורטוב של אמת. וזהו הטעם שע"פ תורה סומכים על חוות-דעת הרופא, שניתנה לו רשות לרפאות²⁴, שלמד חכמת הרפואה, ועד"ז בנוגע להסתמכות על חכמי התכונה בנוגע לקידוש החודש²⁵.

ובכן: גם בלימוד חכמות חיצוניות, הנה כדי שהלימוד יהי' כדבעי, הרי זה דוקא כאשר האדם הלומד פונה ועוזב את כל עניניו ורצונותיו ומבטל את מציאותו.

וענין זה מתחיל כבר בלימוד אל"ף בי"ת (גם של חכמת יו"ן) עם ילד קטן — שהרי אם יניחו לילד להתנהג לפי רצונו, אזי לא יבוא לעולם ללימוד א"ב, כיון שרוצה רק לאכול ולשתות ולשחק עם בוך... וכדי שיתחיל ללמוד א"ב יש צורך להוציא ("אָרויסשלעפֿן") אותו ממציאותו, אלא, שענין זה צריך להיות באופן ד"חנוך לנער על פי דרכו²⁶, וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות²⁷ ש"יצטרך המלמד .. שיזרו אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שנותיו כו"י".

וכן הוא גם אצל גדול — שכדי שילמד וישכיל כו', בהכרח שתחילה יבטל את מציאותו, וכמבואר בתורה אור²⁸ אודות "הפילסופים מהאומות הקדמונים שהיו .. עוזבים כל תענוגי' ועוסקים בכל לבבם ותשוות נפשם בלימוד החכמות כל היום והלילה .. להבין ולהעמיק .. בחכמותיהם בתכונה ותשבורת ופילסופיא חכמת החיצוני' .. מצד מזג טבעם .. שגובר בו מרה שחורה בתולדתו (שלכן) תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כו"י".

ועוד זאת, שגם לאחרי שנעשה חכם גדול שמחדש חידושים כו', הנה אם יתערבו אצלו פניות מצד המציאות והישות שלו, שברצונו להוכיח את צדקת דבריו ("אויספירן זיין'ס") דוקא, וכיו"ב, אזי לא יוכל להגיע אפילו לקורטוב של אמת, ובכדי להגיע אל האמת, בהכרח שיבטל את מציאותו כו'.

26) משלי כב, ו.

27) סנהדרין ר"פ חלק.

28) תולדות יט, ג.

22) תו"א פרשתנו מא, א.

23) תניא ספ"ח.

24) ברכות ס, סע"א. וש"נ.

25) ראה רמב"ם הל' קידוה"ח ספי"ז.

ז. ויש להוסיף בזה, שע"י ביטול מציאותו ניתוסף בהעסק במושכלות גם באופן שהוא כמו נס שלמעלה מהטבע:

רואים במוחש שיכול אדם להתייגע בענין מסויים במשך זמן, כמה ימים, שבועות ואפילו חדשים, מבלי להגיע להשגת הענין על בוריו, ולפתע, בקומו בבוקר נופלת לו השכלה חדשה שעל ידה משיג את הענין שהתייגע עליו במשך כמה חדשים.

ולכאורה אינו מובן: הרי ישנו כלל (שנתבאר בתורה בנוגע לטבע העולם) "יגעתי ומצאתי"²⁹, וא"כ, כיצד יתכן שגם לאחר שהתייגע במשך זמן, עדיין לא השיג את הענין על בוריו; ולאידך גיסא, כיצד יתכן שלפתע תיפול לו השכלה חדשה ללא יגיעתו? — אך הענין הוא, שהכלל "יגעתי ומצאתי" הוא בנוגע לענין ההבנה וההשגה שמצד כח הבינה, משא"כ בנוגע לכח החכמה, שהתגלותו היא בדרך ממילא כו', אלא שצריך לעשות כלי (כי, אם לא יעשה כלי, לא ירגיש לגמרי שנפל לו איזה חכמה כו'), ועשיית הכלי היא ע"י ביטול מציאותו.

וכללות הענין בזה — שגם בלימוד חכמות חיצוניות, הנה לאחרי כל היגיעה וההשגה באופן ד"יגעתי ומצאתי" ע"פ טבע, נשאר בזה עדיין ענין נעלה יותר, ענין שלמעלה מהטבע (וע"ד מארז"ל³⁰ ש"רוח צפונית אינה מסובבת", שבזה ניכר כחו של הבורא כו'). וכדי לבוא להענין שלמעלה מהטבע — הרי זה דוקא ע"י ביטול מציאותו כו'.

ה. ואם בלימוד חכמות חיצוניות יש צורך בביטול מציאותו של האדם הלומד, הרי עאכ"כ שכן הוא בנוגע לחכמה דקדושה וכל עניני קדושה, שצריך להיות הענין ד"לך לך מארצך וממולדתך גו"³¹, לצאת מהרצונות והרגילות שלו³², ולבטל את מציאותו ל"יסוד היסודות ועמוד החכמות"³³, כך, שאינו מציאות לעצמו כלל, שלכן אינו עושה זאת "כדי לירש הטובה", אפילו לא "כדי שאזכה לחיי העולם הבא", "אלא עושה האמת מפני שהוא אמת", כמ"ש הרמב"ם³⁴.

ועפ"ז מובן כיצד יכול האדם לבטל את מציאותו, ולפעול שענין הגשמיות לא יהי' תופס מקום אצלו — שהרי רואים במוחש שענין זה שייך אפילו בנוגע ללימוד חכמות חיצוניות, ועאכ"כ שענין זה יכול

(32) ראה המשך תרס"ו ע' סז. ס"ע שצו

ואילך. ועוד.

(33) רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(34) הל' תשובה פ"ה ה"א"ב.

(29) מגילה ו, ריש ע"ב.

(30) ב"ב כה, ריש ע"ב. וראה פרדר"א

פ"ג. וראה גם תר"מ חל"ה ע' 185. ושי"ג.

(31) ר"פ לך לך.

להיות בנוגע לחכמה דקדושה. ובפרט שישנה גם הנתינת כח על זה מקביעות היו"ט דחנוכה, כנ"ל.

ט. ועוד ענין בזה — שכאשר ענין הגשמיות אינו תופס מקום לגבי הרוחניות, אזי ניתוסף גם בהמשכת הגשמיות באופן שלמעלה מהטבע, כפי שלמדים מנס פך השמן:

אף שמצאו רק "פך אחד של שמן" ש"לא הי' בו להדליק אלא יום אחד",³⁷ כך, שלמחרת לא יהי' להם שמן להדלקת המנורה (שהרי לא ידעו שהקב"ה יעשה להם נס) — לא עשו חשבונות מה יהי' מחר; כאשר יש שמן עבור יום זה — צריך להדליק את המנורה (כשם שכאשר יש לו תפילין היום, צריך להניחם), ומה יהי' הלאה — ידאג הקב"ה!

ועד"ז בנוגע לעניני פרנסה — שכאשר ענין הגשמיות אינו תופס מקום, אזי לא דואגים מה יהי' מחר, אלא סומכים על הקב"ה ש"מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"³⁵, והוא יעשה את שלו כו'³⁶.

* * *

י. נתבאר לעיל בנוגע לעבודת האדם באופן שענין הגשמיות אינו תופס מקום — במכ"ש וק"ו מזה שאפילו בלימוד חכמות חיצוניות יש צורך בענין ביטול המציאות כו', ועי"ז ניתוסף בהלימוד גם באופן של נס שלמעלה מהטבע, שלמרות שלאחרי ריבוי היגיעה לא השיג את הענין לאשורו, הנה לפתע נופלת לו השכלה חדשה כו'.

ויש להוסיף ולבאר טעם הדבר שענין הביטול כו' ישנו גם בחכמות חיצוניות, אף שזהו כללות הענין דחכמת יון שהיא בניגוד לחכמה דקדושה — שזהו לפי שכל הענינים שבעולם נמשכים מאחדותו ית', אחדות הפשוטה.

ובהקדמה:

ענין האחדות — לא "יחיד", אלא "אחד" — פירושו³⁷ שלמרות שישנו ענין של ריבוי (לא כמו יחיד, שלא שייך בו ענין של ריבוי), אין זה בסתירה לענין האחדות, ולא עוד אלא שזהו באופן של אחדות פשוטה (ולא אחדות מורכבת). וטעם הדבר — דכיון שהריבוי גופא הוא מצד הפשיטות שלמעלה³⁸, הנה גם ההתאחדות של ריבוי הפרטים היא באופן

(37) ראה תו"א וארא נה, ב. ובכ"מ.

(38) ראה תו"ח נח ע, ב ואלך. ועוד.

(35) ברכות ק"ש.

(36) חסר הסיום (המו"ל).

של אחדות פשוטה (משא"כ ב"יחיד", שלא שייך בו ענין של ריבוי, לא שייך גם לומר ענין של פשיטות).

וכיון שמצד הפשיטות שלמעלה ישנו ענין של ריבוי, הנה מהריבוי נמשך גם המציאות דלעו"ז, וכמארז"ל³⁹ בפירוש הכתוב⁴⁰ "נעשה (אדם)", לשון רבים, "כתוב והרוצה לטעות יטעה"; אבל לאידך גיסא, כיון שהריבוי גופא הוא מצד אחדות הפשוטה, הרי זה באופן שהאחדות הפשוטה נמשכת וחודרת בכל ריבוי הענינים.

ולכן הנה גם בחכמות חיצוניות (חכמת יון שהיא היפך הקדושה) ישנו ענין הביטול כו' — שזהו מצד המשכת אחדות הפשוטה של הקב"ה, "אחד האמת"⁴¹.

יא. ובפרטיות יותר:

התחלת כל עניני העולם היא — ממציותם של בני, כמ"ש⁴² "בראשית", "בשביל ישראל שנקראו ראשית". וכיון שבישראל יש לא רק נפש האלקית, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁴³, אלא גם נפש הבהמית, נפש הטבעית (טבע העולם), הנה מזה נשתלשל בעולם שיש בו גם מציאות של לעו"ז, היפך הקדושה.

ובשרש הענין — הנה הא גופא שבישראל יש נה"א וגם נה"ב, הרי זה לפי שלמעלה יש (לא רק שם הוי' אלא) גם שם אלקים, בגימטריא "הטבע"⁴³, וכן למעלה יותר, עד ליכולת העצמות, שאמיתית ענין היכולת הוא שאפשר להיות שני הענינים, ובאופן ששניהם בהשוואה כו'⁴⁴. ומזה נשתלשלו ב' הענינים דהוי' ואלקים, ועד"ז בישראל — נה"א ונה"ב, ועד שמזה נמשך בעולם שישנה גם המציאות דלעו"ז.

ומצד השורש של כל הענינים למעלה — הנה גם למטה, בחכמות חיצוניות שמצד הלעו"ז, ישנו ענין הביטול כו'.

אמנם, ענין זה הוא רק מצד השורש כו', אבל בפועל ובגלוי הרי זה ענין של לעו"ז, שיכול להיות גם באופן של התגברות כו', כמ"ש⁴⁵ "ולאום מלאום יאמץ".

אבל אעפ"כ, ברור הדבר שסוכ"ס ינצח ("וועט אויספירן") "אחד

פ"ו (ד"ה והמרגיל — קכא, ב). של"ה פט,
א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו.
ובכ"מ.

(44) המשך תרס"ו ע' קפב ואילך. ועוד.

(45) תולדות כה, כג ובפרש"י.

(39) ב"ר פ"ח, ח.

(40) בראשית א, כו.

(41) תניא פל"ה בהגהה.

(42) בראשית א, א ובפרש"י ורמב"ן.

(43) פרדס שי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה

האמת", ותתגלה אחדות הפשוטה בכל העולם — דירה לו ית' בתחתונים⁴⁶.

יב. וזהו גם המענה לטענת אומות העולם, שגם אצלם ישנו ענין האחדות ד"אחד האמת", ומהו החידוש בענין האחדות אצל בני דוקא — כי, ענין האחדות (שהקב"ה הוא אחד האמת, שהוא לברו הוא ואין זולתו⁴⁷) הוא בישראל דוקא, ומבני נמשך ענין האחדות גם אצל אוה"ע, ועד ללעו"ז כו'.

וכן הוא בפשטות הענינים — שחכמי אומות העולם קיבלו את ענין האחדות מחכמי ישראל, וכפי שמצינו⁴⁸ בנוגע לרבו של אריסטו, שהי' בימי ירמי' הנביא, וכאשר ירמי' הי' במצרים (כמסופר בתנ"ך⁴⁹), הי' בא אליו ולומד ממנו, וכך קיבל ממנו גם ענין האחדות.

וכפי שמצינו גבי שלמה, שהי' החכם מכל האדם⁵⁰, ומכל קצוי תבל באו לשמוע את חכמתו, ומסתמא דיבר עמהם לא רק "על העצים וגו'"⁵¹, אלא גם בענין ההתהוות כו', וגילה להם כמה שהי' אפשר לגלות כו'.

[ועד"ז בנוגע לכללות הענין דחכמות חיצוניות, שכללותם היא חכמת יון וחכמת מצרים⁵² — שכל זה נמשך מחכמת בני"י].

אמנם, למרות שגם אוה"ע קיבלו את ענין האחדות מבני"י, הנה לאחר כן נשכח אצלם ענין האחדות, והתחילה אצלם שיטה הפוכה — ענין הפירוד, כדברי "ההוא אמגושא לאמימר מפלגך לעילאי כו' מפלגך לתתאי כו'"⁵³, וכמו"כ אמרו שכל כח טבעי הוא כח נפרד ומציאות בפני עצמו כו', היפך דברי הרמב"ם⁵⁴ בנוגע לד' היסודות, שיכולים להתחלף זב"ז, שזהו מצד ענין האחדות.

יג. המשך השיחה, שכלל שמתקרבם לימות המשיח, וכמ"ש בזהר⁵⁵ "ובשית מאה שנין לשיתתאה יתפתחון תרעי דחכמתא כו'"⁵⁶, אזי

46) ולהעיר מהמבואר בקבלה בענין אנת הוא רישא דדהבא, גופו ושתי זרועותיו כו' — בשייכות לאוה"ע (ראה ל"ת וסה"ל להאריז"ל ר"פ תצא).

47) סנהדרין לט, א.

48) הלי' יסוה"ת פ"ד ה"ה.

49) ח"א קיז, א.

50) ולהעיר שיש כו"כ ענינים שנאמרו בזהר ריבוי זמן לפני שנתגלו בעולם, אלא שבשעתו לא רצו להתחשב ולהכיר בכך.

46) ראה נתחומא בחוקתי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

47) ראה אברבנאל ירמי' א, ו. שלשלת הקבלה — הובא בסדה"ד ג"א ש. וראה גם תורת העולה (להרמ"א) ח"א פ"א. מדבר קדמות (להחיד"א) מע' ח אות ח"י.

48) ירמי' מג, ו ואילך.

49) מלכים"א ה, יא.

50) שם, יג.

חוזר ומתגלה גם אצל אוה"ע ענין האחדות, בתור הכנה לגילוי ענין האחדות לעתיד לבוא — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁵⁶ בלקו"ש חט"ו ע' 47 ואילך.

* * *

יד. דובר אודות מ"ש בנוסח "ועל הנסים": "והדליקו נרות בחצרות קדשך" (אף שמקום המנורה הוא בהיכל), שאין הכוונה לנרות המנורה⁵⁷, אלא לנרות שהדליקו בתור שבח והילול להקב"ה, כמ"ש⁵⁸ "באורים כבדו ה'", כמו שהיו מדליקים מנורות של זהב בשמחת בית השואבה⁵⁹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש הנ"ל ס"א.

טו. וענין זה קשור גם עם המדובר לעיל (ס"א) בנוגע להעדר תפיסת מקום של הגשמיות לגבי הרוחניות:

לכאורה צריך להבין: למה התבטא ההילול והשבח להקב"ה בהדלקת נרות דוקא, ולא בענין של ריקודים, כמו בשמחת בית השואבה? אך הענין הוא — שאף שהדלקת הנרות היתה קשורה עם ענין השמחה, הרי זה קשור גם עם נרות המקדש, שכל ענינם הו"ע רוחני, ולכן לא התבטא הדבר גם בענין הריקודים, כיון שזהו ענין גשמי שאין לו תפיסת מקום כלל לגבי הרוחניות.

טז. עפ"ז יש לבאר גם את הפתגם⁶⁰ אודות רבינו הזקן, שהיתה אצלו מסירת-נפש לנתק את עצמו ("אָפּרייסן זיך") מהדביקות ד"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ⁶¹, כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות, שמזה משמע, שבשעת הדביקות כו', לא הי' יכול לעשות טובה ליהודי בגשמיות — דלכאורה אינו מובן: למה לא יוכלו להתקיים שניהם יחד? ויובן בהקדם המדובר פעם⁶² במ"ש גבי הדלקת המנורה, "ויעש כן

וכו" (שלכן אי אפשר לתרץ שכתב בקיצור לשון, ע"ד דברי הגמרא (ב"ק ו, ב) "האי תנא ירושלמי הוא דתני לישנא קלילא").

(58) ישע"י כד, טו.

(59) סוכה נא, סע"א (במשנה).

(60) לקו"ד ח"א מה, רע"א.

(61) תהלים עג, כה. וראה סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח, סע"א). — נעתק ב"היום יום" יח כסלו.

(62) ראה תו"מ חכ"ט ריש ע' 84. וש"נ.

ולדוגמא: מ"ש בזהר (ח"ג יו"ד, א. וראה בנצו"ז שם) שהארץ היא כדורית (כך שישנו גם חצי כדור התחתון) ומסתובבת סביב צירה, וכי"ב.

(56) בשילוב שיחות: ש"פ משפטים שנה זו, ד' מרחשון וכ"ח אדר תשל"ז.

(57) ולכן נאמר "הדליקו נרות" סתם, מבלי לפרט מאומה בנוגע לנס השמן — אף שמאריך בנוגע לנס נצחון המלחמה ומפרט בזה ה' ענינים: "מסרת גבורים ביד חלשים

אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותי' כאשר צוה ה' את משה"63, ופירש רש"י, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה":

לכאורה תמוה: וכי יעלה על הדעת שאהרן ישנה מציווי הקב"ה?! — הרי גם יהודי פשוט, אם הי' לו אח כמו משה רבינו שהי' מוסר לו ציווי הקב"ה להדליק המנורה באופן מסויים, בודאי לא הי' משנה מאומה, ומהו החידוש בנוגע לאהרן "שלא שינה"?!

אך הענין הוא — שעבודתו של אהרן בהדלקת המנורה היתה גם עבודה רוחנית נעלית ביותר, כידוע שאהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא"64, ועבודתו היתה להעלות את כנסת ישראל (כללות נשמות ישראל שנחלקים לשבעה סוגים שנרמזים בז' הנרות65) למעמד ומצב שיהיו מאירים "אל מול פני המנורה". וכיון שכן, הנה בגשת אהרן לעבודה נעלית כזו, הי' אהרן עלול לשפוך את השמן, לקפוץ או ליפול מהמעלות שלפני המנורה, מצד גודל ההתפעלות כו'!

וזהו "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" — שזהו חידוש גדול, שלמרות גודל ההתפעלות כו', הצליח אהרן לעשות את כל הפעולות הדרושות להדלקת המנורה בפשטות, ללא שינוי כל-שהוא.

וחידוש זה מצינו גם אצל רבינו הזקן — כידוע הסיפור66 בנוגע לאמירת תורה ע"י הרב המגיד, שרוב התלמידים לא היו מצליחים לשמוע את התורה כולה, כיון שמצד גודל ההתפעלות היו מתגלגלין וכו', וגם אלו שהיו מצליחים לשלוט על עצמם ולשמוע את התורה כולה, הנה מצד ההתפעלות משמיעת התורה היו סובלים אח"כ משלשול כו'; ואילו רבינו הזקן הי' בכחו לשמוע את התורה כולה, מבלי לסבול אח"כ כו' — שזהו מצד גודל מעלתו שהי' נשמה חדשה67, והורה דרך חדשה כו'.

וע"ד שמצינו במעלת משה רבינו על שאר הנביאים, ש"כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה רבינו אינו כן .. הי' כח בדעתו .. להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם"68.

והיינו, שגם לאחר הנתינת-כח מאהרן "שלא שינה", הנה בזמן הבעש"ט והמגיד — שגם הם דרשו והורו ונתנו כח שההתפעלות לא תפעל שינוי בהגשמיות — לא היו כל התלמידים יכולים לעמוד בזה,

66) ראה סה"ש תורת שלום ע' 82. תרצ"ז

ע' 195. וראה גם תו"מ שם ס"ע 83.

67) ראה סה"ש תש"ו ריש ע' 22. וש"נ.

68) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ו.

63) בהעלותך ח, ג.

64) זהר ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, .

א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.

65) לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

וסוכ"ס היו אצלם הרוחניות והגשמיות בסתירה זל"ז, כך, שהגשמיות מתבטלת באופן של העדר תפיסת מקום לגבי הרוחניות; ורק אצל רבינו הזקן היו יכולים להיות שני הענינים (רוחניות וגשמיות) ביחד — לשמוע ולקלוט את תורת המגיד באופן שהגוף הגשמי ישאר לעמוד על עמדו ללא שינוי.

אך עפ"ז אינו מובן: כיון שאצל רבינו הזקן לא היתה הגשמיות בסתירה אל הרוחניות — מדוע הוצרך להתנתק מהדביקות ד"עמך לא חפצתי גו'" כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות?!

והביאור בזה — שאצל רבינו הזקן עצמו היו יכולים להיות שני הענינים ביחד, אבל כשמדובר אודות עשיית טובה ליהודי בגשמיות, אזי נוגע מעמדו ומצבו של המקבל, ומצד המקבל — הנה אם רבינו הזקן הי' עומד אז בהדביקות ד"עמך לא חפצתי גו'", לא היתה מתקבלת עשיית הטובה אצל המקבל, מצד ריבוי האור כו'. וע"ד הסיפור⁶⁹ שפעם הפשיל הרבי את טליתו כו', והחסיד נפל בהתעלפות כו'. ובשביל תועלת המקבל, הוצרך רבינו הזקן למס"נ להתנתק מדביקותו כו'.

אמנם, כל זה הוא בנוגע למעלת רבינו הזקן, שאצלו לא היתה הגשמיות בסתירה לרוחניות (ורק בגלל המקבל הוצרך לנתק את עצמו מהדביקות ד"עמך לא חפצתי גו'"); אבל אצל רוב בני אדם — והתורה על הרוב תדבר⁷⁰ — הגשמיות היא בסתירה לרוחניות, ואינה תופסת מקום לגבי הרוחניות, וכאמור לעיל (סט"ו) שלכן התבטא השבח וההלילול להקב"ה רק בכך ש"הדליקו נרות בחצרות קדשך", שזהו ענין רוחני, ולא ע"י ריקודים, שזהו ענין גשמי שאינו תופס מקום כלל לגבי הרוחניות.

ועד"ז מצינו גם בנוגע לתפלת שמונה-עשרה, ש"אין לזוז ממקומו"⁷¹, והיינו, שהגוף הגשמי צריך לעמוד ללא תנועה כלל, "כעבדא קמי מרי"⁷² — כי, אצל רוב בני אדם הרוחניות והגשמיות הם בסתירה זל"ז (כאמור לעיל שרק "משה רבינו הי' כח בדעתו .. להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם"), ולכן, בשעת התפלה צריך לעמוד במעמד ומצב שהגשמיות אינה תופסת מקום כלל.

יז. אמנם, אע"פ שהגשמיות אינה תופסת מקום כלל לגבי

(70) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.

(71) שו"ע אדה"ז או"ח סק"ד ס"ב.

(72) שבת יו"ד, רע"א.

(69) ראה סיפורי מעשיות. נעתק ברשימת

דברים (חיתריק) ח"ד ס"ע ד ואילך (ברוקלין,

תשנ"ב).

הרוחניות, מ"מ, אי אפשר להסתפק בענין הרוחניות בלבד, אלא יש צורך גם בהגשמיות:

בנוגע לתפלה — הרי עם היותה ענין רוחני, כידוע⁷³ שתפלה הוא מלשון "התופל כלי חרס"⁷⁴, שהו"ע החיבור והדביקות באלקות, מ"מ, לא די שתהי' התפלה במחשבה (אף שלכאורה העיקר בתפלה היא המחשבה), אלא התפלה צריכה להיות בדיבור דוקא, שזהו ענין גשמי לגבי המחשבה. וכל זה — נוסף לכך שהתפלה עצמה היא גם בנוגע לענינים גשמיים, לפעול "שיתרפא החולה וירד הגשם משמים לארץ ויולידה ויצמיחה"⁷⁵, וכיו"ב.

והענין בזה — שתפלה היא "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁷⁶, והיינו, שגם כאשר "מגיע השמימה" ה"ה "מוצב ארצה", כיון שאין הכוונה שתהי' הדביקות באלקות באופן ד"בקרבתם לפני ה' וימותו" (כמ"ש בבני אהרן)⁷⁷, אלא אדרבה — לפעול הקירוב לאלקות גם בנוגע לגופו ונפשו הבהמית, ולכן צריכה להיות התפלה בדיבור דוקא, כדי שגם הגוף ירגיש שהנשמה מתפללת, ועי"ז תפעל התפלה (ועד"ז בנוגע לפעולה של התוועדות חסידית) גם על הגוף, בנוגע לאופן הנהגתו במשך כל היום כולו.

וזהו גם מה שאמרו רז"ל⁷⁸ "המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה" — דלכאורה: בשלמא "לבו למעלה" שפיר דמי, אבל מהו הצורך שיהיו "עיניו למטה" — כפי שמבאר רבינו הזקן⁷⁹ שצריך להיות החיבור של יחודא עילאה עם יחודא תתאה דוקא.

ולאידך גיסא — אף שהתפלה צריכה להיות בדיבור דוקא, כדי שתהי' נרגשת גם בהגוף, מ"מ, ע"פ הוראת רבותינו נשיאינו צריכה התפלה להיות באופן של התיישבות, ולא באופן של התפעלות הגוף, כמו אלו שצועקים באמצע התפלה "אוי טאטע" וכיו"ב (אף שיותר ע"פ דין (אם אין זה בסיום הברכה), דחשיב לחלק מן התפלה שיכולה להיות נאמרת בכל לשון)⁸⁰.

וכן בנוגע לתפלה על ענינים גשמיים, כמו בברכת רופא חולים

(77) ר"פ אחרי, ובפי' האוה"ח שם.

(78) יבמות קה, ב.

(79) לקו"פ פ' ראה כד, א.

(80) ראה מכתב משנה זו (אג"ק חכ"ד

ריש ע' רכו). ושי"ג.

(73) ראה תו"א תרומה עט, סע"ד. ובכ"מ.

(74) כלים פ"ג מ"ה.

(75) לשון אדה"ז — תניא קו"א קנה, א.

(76) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו,

ריש ע"ב. ח"ג שו, ריש ע"ב. תקו"ז תמ"ה

(פג, א).

ומברך השנים — הנה אף שמותר להזכיר שם החולה ב"שמע קולנו"⁸¹, הרי בודאי אין מקום לחשוב ולהתבונן בפרטי ענין הרפואה, מרשמי הרופאים ("רעצעפטן") וכיו"ב (או לחשוב בברכת השנים אודות פרטי עניני הזריעה בשדה כו'), אלא רק בקשה כללית שהקב"ה ישלח לו רפואה שלימה, והיינו, שגם בתפלה על הענינים הגשמיים צריך להיות ניכר ונרגש בגלוי ענין הרוחניות דוקא, ואילו ענין הגשמיות צריך להיות בהעלם.

וכללות הענין בזה — כמבואר בקונטרס עץ החיים⁸² שצריך להיות הן יחודא תתאה והן יחודא עילאה, והיינו, שלא מספיק אחד מהם, אלא צריכים להיות שניהם דוקא, ובאופן שגם ביחודא תתאה צריך להיות נמשך יחודא עילאה כו'.

יח. סיום השיחה, שכן הוא בנוגע לנס פך השמן (נצחון רוחני) ונס נצחון המלחמה (נצחון גשמי) דחנוכה, שרק בגילוי ובפירוש אינם יכולים להיות יחד⁸³, אבל בהעלם וברמז ה"ה שייכים זל"ז — נכלל בלקו"ש הנ"ל ס"א. וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:

וכל זה צריך להיות לא רק במשך שמונת ימי חנוכה, אלא באופן שממשיכים את כל הענינים דחנוכה על כל השנה כולה.

* * *

יט. כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות ה"פגישה"⁸⁴ שמתקיימת בימים אלו — שיהי' זה באופן ד"אחד באחד יגשו ורוח לא יבוא ביניהם"⁸⁵, וימשיכו זאת על כל השנה כולה, ועד שיהי' "כליא ריגלא דתרמודאי"¹. וצוה שמשנתפי הפגישה יאמרו "לחיים", גם עבור בני משפחותיהם.

81) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסקי"ט. בשחרית ובמנחה — שאין זה זמן הדלקת המנורה.

82) ספ"ו ואילך.

83) שלכן, הזכרת נס נצחון המלחמה היא

1 שם. (לא בעת הדלקת המנורה, אלא באמירת "ועל הנסים", שעיקרה ביום — ב' פעמים, 84) ראה גם תו"מ חמ"ב ע' 107 ובהערה 85) איוב מא, ח.